

DEN NORSKE FORLEGGERFORENING

THE NORWEGIAN PUBLISHERS ASSOCIATION

INNLEGG HØRINGSMØTE ÅNDSVERKLOVEN 23. JANUAR 2017

Forleggerforeningen med over 90 medlemsforlag representerer det meste av bokomsetningen i Norge. Forleggerforeningen har inngått normalavtaler med forfatter- og oversetterforeningene. Bokavtalen med Bokhandlerforeningen.

Med en tidsbegrensning på 5 minutter vil jeg konsentrere meg om noen hovedpunkter. For nærmere begrunnelse, viser jeg til foreningens høringsuttalelse.

Det er bra at hovedreglene og prinsippene blir videreført. Eneretten til egen skapende innsats består. Det er nødvendig for å ha velfungerende verdikjeder i kulturbransjen.

Vi er også positive til at det foreslås en teknologinøytral avtalelisensbestemmelse. Det er klokt med gode muligheter for kollektiv forvaltning av rettigheter.

Bruk av bøker, e-bøker, lydbøker og annet forlagsprodusert materiale bør skje ved salg eller etter avtale mellom representanter for rettighetshaverne og representanter for brukersiden. Her er de velfungerende modellene gjennom Kopinor og Norwaco viktige.

På denne bakgrunn er det uheldig med for brede fribruksregler. Det er betenkelig at staten gjennom lovgivning skaffer det offentlige økonomiske fordeler på rettighetshavernes bekostning. Bruk kan klareres gjennom avtale eller avtalelisens. Dette sikrer rettighetshaverne et vederlag.

Utvidelsen av gjeldende fribruksregler er uheldig. Det gjelder f.eks. forslaget om bruk av læremidler i skolen, nærmere bestemt at fremføring i "ordinær klasseromsundervisning" alltid skal anses å være innenfor det private område.

Det gjelder også departementets forslag om å utvide adgangen til å tilgjengeliggjøre pliktavlevert materiale. Dette forslaget har egen høring, men forslaget må ses i sammenheng med ny åndsverklov. Det er et inngrep i rettighetshavernes interesser og problematisk i relasjon til Norges internasjonale forpliktelser.

Et eksempel på en bestemmelse om fribruk som bør innskrenkes er bestemmelsen om eksemplarframstilling til privat bruk. Bestemmelsen stammer fra da kopiering foregikk ved tidkrevende fotokopiering. I dag har digital massekopiering forrykket balansen. Derfor må bestemmelsen begrenses, for eksempel ved å begrense retten til privat kopiering for digitale utgivelser av bøker eller lydbøker.

Uansett hvor rammene for fribruksreglene settes, det bør vedtas at retten til rimelig kompensasjon ikke er begrenset til originære rettighetshavere, og at litteratur bør kompenseres for eksemplarframstilling til privat bruk.

Det er bra med videreføring av prinsippet om konsumpsjon av spredningsretten for fysiske eksemplarer. Leveranse av digitale utgivelser er basert på lisensiering og ikke på overdragelse. For e-bøker vil det ikke gi mening med konsumpsjon av spredningsretten. Det vil skape et annenhåndsmarked av perfekte digitale kopier som vil undergrave inntektene til forfatter og forlag. Forskjellen mellom digitale utgivelser og papirutgivelser gjør seg også gjeldende ved utlån. Det er positivt at departementet i lovforslaget anerkjenner denne forskjellen.

Så til forslaget om nye regler for opphavsrettens overgang.

Forleggerforeningen savner en begrunnelse for behovet og en konsekvensanalyse. EU rett blir som regel vedtatt etter en grundig impact assessment. Her kan det være noe lære.

EU-kommisjonen har avdekket et behov for å sikre at opphavsmenn har mulighet for å be om avtalerevisjon hvor vederlaget etter opprinnelig avtale er uforholdsmessig lavt. Slik vi leser signalet fra EU-forslaget, bør det i norsk rett innføres et alternativt tvisteløsningsorgan for å senke terskelen for å kreve avtalerevisjon. Det er ikke behov for nye materielle regler.

Spesialitetsprinsippet er et tolkningsprinsipp og ikke en bevisbyrderregel, slik foreslått. Forslaget fremstår som et unødvendig og prosessdrivende tillegg til de alminnelige bevisreglene.

Forslaget om avtalerevisjon vil innebære en innskrenking av avtalefriheten. Ved innføringen av avtaleloven § 36 ble tidligere åndsverklov § 27 om lemping av avtaler opphevet. Begrunnelsen fra den gang er fortsatt gyldig.

Det vil være uheldig for investeringsviljen i kulturbransjen om en lempingsbestemmelse skal kunne påberopes for å revidere avtaler hvor begge parter ved avtaleinngåelsen har tatt høyde for egne risikovurderinger.

Forleggerforeningen er tilhenger av at opphavsmenn skal ha rett til et rimelig vederlag, noe normalkontraktene bekrefter. I normalkontraktene er det bindende honorarbestemmelser som også er en minstesats for bøker som selger lite. Uten normalkontrakten er det å anta at royaltysatsen typisk ville vært høyere for bøker som selger godt, men lavere for bøker som selger lite. Normalkontrakten er et virkemiddel for å etablere nye forfatterskap og for å opprettholde et litterært mangfold.

Ved siste store revisjon av loven i 1995 ble de fleste reglene om forlagsavtaler tatt ut fordi det var blitt etablert et velfungerende system av normalavtaler. Departementet vil gjennom de foreslåtte regler om rettighetsoverdragelsen undergrave det samme velfungerende systemet av normalavtaler.

Forslaget til ny bestemmelse er muligens inspirert av Tyskland. Der er det imidlertid slik at vederlag etter kollektiv avtale anses å være rimelig som sådant, og derfor er områder med kollektive avtaler unntatt fra reguleringen.

Tiden er ute, men det ville være direkte uhøflig å ikke svare på de 2 spørsmålene departementet har stilt forlagene. Og svaret er ja og nei.

Ja, det er på sikt behov for å gi forlagene selvstendige rettigheter etter åndsverkloven, men de nøyer seg i denne omgang med en bestemmelse som anerkjenner forlagenes avtalerettslige avledede rett som grunnlag for vederlag etter loven. Slik EUs lovgivning legger opp til.

Nei, gjeldende bestemmelse om forlagsavtale bør ikke fjernes. Selv om normalkontraktene blir ansett som en rettslig standard, kan det være informativt med visse grunnleggende bestemmelser om overdragelse av opphavsrett for aktører som ikke er forpliktet til å benytte normalkontrakten.